

Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány

MŰHELYMUNKÁK

**A nemzetbiztonsági szolgálatok
hatékonysága a XXI. században**

Tanulmánykötet

Szerkesztette: Dr. Pintér István

2007/8

2007/8. szám

Műhelymunkák

A nemzetbiztonsági szolgálatok
hatékonysága a XXI. században

Tanulmánykötet

Szerkesztette: Dr. Pintér István

Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány

www.cgeopol.hu

A kötet szerzői:

Dr. Pintér István

Az MSZP Nemzetbiztonsági munkacsoport vezetője

Varga Krisztián

Az SZDSZ szakértője

Dr. Botz László nyá. altábornagy

A Geopolitikai Tanács Alapítvány kurátora

Karacs Rudolf

Az MSZP Nemzetbiztonsági munkacsoport tagja

Dr. Horváth Pál nyá. dandártábornok

Az Országgyűlés nemzetbiztonsági Bizottság elnökének szakértője

Dr. Sajtó Sándor

Az MDF Védelem- és Biztonságpolitikai kabinet vezetője

Szalai Gábor

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem hallgatója

Készült a Táncsics Alapítvány támogatásával.

Copyright: Geopolitikai Tanács Alapítvány 2007.

A tanulmánykötetnek vagy részeinek bármely módon való sokszorosítása tilos. A tanulmánykötet megállapításai csak a forrás megjelölésével idézhetők.

HU ISSN 1788-7895

ISBN: 978-963-9816-19-0

Készült: 100 példányban

A kiadásért felel: a Geopolitikai Tanács Alapítvány elnöke

Nyomdai munkák: CPD Copy Kft.

Az időtényező szerepe a polgári hírszerző szolgálatok 21. századi működésében – Dr. Pintér István	4
A hírszerzés feladatkörének változása	4
A hírszerzés hatékonyságának a növekedése.....	9
A globalizáció és az információrobbanás	13
Információrobbanás – gazdaság	15
Az Egyesült Államok válasza az információrobbanásra	17
A dezinformációs forradalom	20
Az időtényező szerepe a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál.....	24
Automatizált döntéshozatalok.....	26
Globalizálódott fenyegetések.....	29
Összefoglalás.....	30
Felhasznált irodalom	32
Állambiztonság és rendszerváltás	34
A magyarországi politikai erőviszonyok átalakulása	34
Az 1989-es állambiztonsági koncepciók öröksége.....	68
Összegzés	68
A nemzetbiztonsági szolgálatok hatékonysága a 21. században – Dr.Botz László.....	72
A rendszerváltozást követő szervezeti, működési módosulások a magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknál.....	73
Az 1995. évi CXXV. Törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról.....	74
A balkáni válság és hatása a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységére,.....	75
a NATO csatlakozás előkészítő fázisa.....	75
A NATO tagság következtében szükségessé vált paradigmaváltás, a NATO tagság tanulságai	77
A nemzetbiztonsági szolgálatok részvétele a nemzetközi válságkezelésben.....	82
Következtetések.....	86
Ajánlások	89
A nemzetbiztonsági szolgálatok hatékonyság-mérésének elmélete és gyakorlata a 21. században – Karacs Rudolf	94
Vizsgáljuk meg a leggyakrabban elkövetett hibákat.....	95
Minőség-ellenőrzést vezettek be a brit titkosszolgálatnál.....	98
Felhasznált irodalom	106
1.sz.melléklet	107
A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok helye és szerepe, a válságkezelések során – Dr. Horváth Pál nyá.dandártábornok.....	116
A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok helye, szerepe, feladatai a válságkezelő műveletek során	116
A XXI. század kezdetének biztonsági és biztonságpolitikai helyzetértékelése.....	120
Szövetséggel az új kihívások ellen	122
Fegyveres érdekvédelem	124
A nemzetközi szervezetek válságkezelési gondolkodásának és képességeinek fejlődése, a jelenlegi szabályozások	125
Az ENSZ és más nemzetközi biztonságpolitikai szervezetek együttműködése	131
A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok szerepének változása	133
A válságokkal összefüggő katonai nemzetbiztonsági feladatok	138
A nemzeti hírszerzés fontossága	139
Összegzés	140
IRODALOMJEGYZÉK	142
Elemzés - figyelemmel a nemzetbiztonsági szolgálatokról alkotott 1995. évi CXXV. törvényben rögzítettekre – Dr. Sajtos Sándor	144
Bevezető	144

Többoldalú támogatottság	150
Az Ördög Ügyvédje	151
EURÓPAI NATO-ORSZÁGOK	152
BELGIUM	152
BULGÁRIA	153
CSEH KÖZTÁRSASÁG	153
SEMLEGES ORSZÁGOK	169
A KFH honvédelmi miniszter általi közvetlen irányításának előnyei	175
Az Amerikai Egyesült Államok hírszerzési reformja – Szalai Gábor	180
Bevezetés	180
Centralizált vezetés: a nemzeti hírszerzési igazgató	183
Információcsere és integrált elemző képességek:	189
Minden forrást felhasználó ("all source") hírszerzés:	195
Az Egyesült Államok hírszerző közössége	200
Összegzés: a hírszerzési reform amerikai modelljének értékelése	208
Bibliográfia	215

Elemzés - figyelemmel a nemzetbiztonsági szolgálatokról alkotott 1995. évi CXXV. törvényben rögzítettekre

Dr. Sajtos Sándor

Bevezető

A nemzetbiztonsági szolgálatok hatékonysága a XXI. században címmel kiírt pályázat olyan stratégiai elemeket kíván feltárni, amely a több évtizedes történéseket elemezve, a jövőre vonatkozóan több évtizedes előrelátást feltételez.

Ma „helyzet van” mondanánk egyszerű civil szóhasználattal. Azonban olyan körülmények között kell téziseket („tézisek” – idegen szóhasználatában a „bizonyítandó tétel” meghatározást tekintem mérvadónak) megfogalmazni, amikor a tudományos műhelyek eredményei és a rendelkezésre álló szakirodalmak nem kerülnek kellő mértékben a szakpolitika formálói, résztvevői számára – elemzésre alkalmas állapotban – elérhetővé.

Ez azt jelentheti, hogy a titkosszolgálati szervezetek parlament által gyakorolt, - egyben civil kontrollt is feltételező bizottságai – kontroling szükséges speciális szakmai ismeretek hiányában csak a „kenyér árára és nem az alapanyag minőségére, annak hatására, jótevő hasznára tudnak rákérdezni” holott ez lenne az alapvető kérdés (fajlagos költségelemzés hiányában ez nem is elvárható). Arról nem is beszélve, hogy a „kenyér fogyasztói”, maga a hatalom hogyan tudja felhasználni a szolgálatok képességeit, eredményeit.

Ha van egy politikai törekvés a racionalizálásra, a költséghatékony működési struktúra kialakítására, és ha még azt az időkeretek is szegélyezik, veszélyes és kockázatos elemek épülhetnek be olyan szolgálatok rendszerébe,

mint a Magyar Köztársaság szuverenitásának biztosítása és az alkotmányos rendjének védelme érdekében létrehozott, és a jelenlegi alkotmányos rendek között megbízhatóan működő nemzetbiztonsági szolgálatok rendszerébe.

Ám legyen. Fogadjuk el tézis szinten a racionalizálást, költséghatékonyság szükségszerűségét. Egyes szakmai publikációkban ez adja meg a struktúra átalakításának egy mondatban sűrített szakmai inputját.

A tanulmány kiírói nem alkalmaznak olyan megfogalmazást, hogy nem kellően hatékony szolgálatokat hogyan lehet jobbá tenni. Olyan intézményi formát választottak a nézőpontok felmérésére, amely az „objektivitás” tükrében kellő hatékonysággal beszéltet.

Hatékonyság. A hatékonyságot védelemgazdasági szinten, nemzetközileg jól ismert, hatékony speciális elemzési rendszereken tesztelik. Azonban néhány bemeneti elem nem kellőképpen szinkronizált. Iyen a kockázat. A kockázatnak nincs világszerte elfogadott általános, egységes definíciója.

Például az *üzleti kockázat* nem csak a veszteségre koncentrál, hanem a nyereségre és a lehetőségekre is kiterjedő fogalom. A *biztonsági kockázat* a veszély fellépése valószínűségének és az okozható kár mértékének szorzatát értik általában, de ez mégsem általános mert a sebezhetőséget, kitettséget, dózist, és az emberi észlelést is figyelembe vevő különféle képletekkel, eltérő teóriákkal találkozhatunk.¹

Lehet, hogy a kockázat csak egy absztrakció, amely a kommunikáció során konszenzuseresés közben generálódik és nem egy független, önállóan is mérhető jelenség? Vagy a veszély, a sebezhetőség, a veszélynek kitett elemek értékének és észlelésének egyaránt függvénye a kockázat? - Ezt teszi fel kérdésként Mezey Gyula, Összetett Veszélyhelyzeti Válaszreagálás és

¹ Vajda Gy. Kockázat és Biztonság, Akadémiai Kiadó, 1998, 143-144 oldal

Válságkezelés Döntéstámogatása a Kabinet szintjén - című tanulmányában.

Természetesen nem lehet célja tanulmányomnak mindezekre választ adni. Ennek ellenére azért tartottam szükségesnek felvetésként rögzíteni, mert a kockázatelemzésnek jól ismert analitikus módszerei vannak, amelyeknek bemeneti információit nem a politika adja, hanem a politikai szereplők által megteremtett szakmai intézmények.

Azért kívántam a tudományos eredmények egyes téziseit felvillantani, mert más a szakmai, és más a politikai koncepció, viszont konszenzus keresése nélkül mindkettő halálra van ítéelve.

Emeljük ki a problémából a hatékonyságot. Hatékonyság növelését abban az esetben kell felvetni, ha a mérhető és kimutatható adatok alapján bizonyítható, hogy az egyes szakszolgálatok hatékonysága nem megfelelő a ráfordított költségek felhasználása mellett.

Miután a civil kontrollt is gyakorló, titkosszolgálatokat felügyelő Parlamenti Szakbizottságokban nem merült fel ennek ténye, így a hatékonyság növelésének más dimenzióit kell keresni.

Mikor is keresünk hatékonyságot biztosítandó szervezeti reformokat?

Mielőtt erre megkísérelnék választ adni, a permanens átalakítással, reformmal kapcsolatban egy olyan jelenségre kívánok hivatkozni, amely tényként kezelhető, és figyelmeztetni is képes az előkészítetlen, stratégiát nélkülöző szakmai jelenségekre:

„Nemcsak a munkának, de a költségek tervezésének és hatékonyságának mérésének is gátja volt ez a permanens átszervezés. Most egy újabb, rendőrségi és határőrség integrációjával járó átszervezés küszöbén állunk. Ezen túlmenően négy-öt, több szervezeti egységet is érintő átszervezést hajtottak végre.

„....az eddigi kormányok tulajdonképpen nem alakítottak ki átfogó

rendészeti stratégiát.

Magyarország azok közé a tagországok közé tartozik, amelyek az átlagnál nagyobb részt fordítanak a költségvetésből a közrend fenntartására. Magyarországon ez az arány 2004-ben 2,1 százalék volt. 2003-2004-ben az uniós átlagnál (1,8 százalék). Csupán kilenc ország költött többet rendvédelmi célokra. Ezzel együtt a hatékonyság a jelentésben foglaltak szerint megkérdőjelezhető.”

Összességében ez olvasható abból a kiadványból, aminek a címe: Vizsgálati jelentés a 2006. szeptember-október fővárosi demonstrációkkal, utcai rendzavarásokkal és rendfenntartói intézkedésekkel kapcsolatos eseményekről (ISBN 978-963-9682-02-3).

Tehát permanens átalakítás, nagyobb költségráfordítás kellő hatékonyság nélkül. Természetesen a környezeti változások, biztonsági kockázatok tendenciái korrekciókat igényelhetnek a struktúrákban, de azokat csak kockázati elemzésekkel és más vizsgálati módszerek alkalmazásával szabad végrehajtani.

A Magyar Honvédség vonatkozásában (beleértve a KFH, KBH szolgálatok tevékenységét is), ahol a GDP arányos költségvetés más arányt mutat, ezzel együtt a politikai, a társadalmi, a nemzetközi megítélés mindenki számára úgy fogalmaz, hogy a Magyar Honvédség „siker ágazata” a nemzetközi missziókban való részvétel.

„A NATO védelmi kiadások átlaga 2004-ben 2,58 GDP % volt. Ez az európai országokban 1,81 %. Magyarországon a politikai döntések tendenciát úgy anulálták, hogy a 2005- évi ráfordításunkkal csak a 22. helyen állunk. Csak Belgiumot (1,21%), Kanadát (1,09%), Litvániát (1,23%), és Spanyolországot (1,21%) „előzzük” meg.”¹

A rendőrség és a honvédség GDP arányos költségvetése, és hatékonysága

¹ Szenes Zoltán, A Magyar Honvédség a NATO-ban, Hadtudomány, 2006/4

„ellenmondásos” eredményt mutat. Összevethető-e az eredmény, a költség és annak eredményessége, illetve a belpolitikai és a nemzetközi megítélés?

Hatékony szervezeti reformok keresése kapcsán - ha ez bizonyítottan szükséges - meg kell keresni, fel kell tárni, elemezni kell a meglévő struktúrák hibáit. Minden egyes szervezet döntéshozó folyamatának részletes áttekintésével, fokozott odafigyeléssel az egyes szervezetek egymáshoz való viszonyára.

Meg kell kísérelni olyan reformokról dönteni, amelyek hosszú távon javítják a szolgálatok működését, és hatékonyabb, jobb előrejelzéseket, képesek biztosítani az újabb kockázatok közeledéséről.

Ezek a strukturális reformok belső szervezeti, illetve szervek közötti mechanizmusok kialakítására irányulnak, hogy ezzel javítsák a szolgálati folyamatok analitikus objektivitását, és csökkentsék a belső szervezet politikájának és versengésének negatív következményeit.

Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy az új struktúrák kialakítása, bővítése (nem összegyúrása), vagy a meglévő elemek megerősítése nagyobb objektivitást eredményez.

Egyes országokban ennek a hatékonyság objektív növelésnek azt a módszerét választották, hogy a rendszerben szereplő szervezetek számát növelték. Természetes ez új problémát vet föl az összehangolás és az együttműködés terén, fokozza a „politikai” versenyt a szűkös anyagi forrásokért és a különböző ügynökségek közötti befolyásért.

A probléma megoldásának másik útja, hogy a döntéshozó folyamat javítását az egyes szervezeteken belül kezdhettük. Ezt a kétfajta reformot általában egy időben indítják el, és ezek általában kiegészítik egymást. Mindkét esetben meg kell próbálni hatástalanítani a szervek közötti és a szervezeteken belüli „politikai” versenyt, meg kell valósítani a szerepek és a résztvevők befolyásának egyenrangúságát úgy, hogy mindegyiknek megadjuk a lehetőséget

a véleménynyilvánításra anélkül, hogy félni kellene esetleges következményektől.

E működési rendet, logikát tükrözi a Magyar Köztársaság szuverenitásának biztosítása és alkotmányos rendjének védelme érdekében a nemzetbiztonsági szolgálatok alkotmányos működéséről az Országgyűlés által alkotott 1995. évi CXXV. törvény.

Egy gondolat erejéig érdemes foglalkozni a párhuzamosság kérdésével. A szervezetek hatékonyságának elemzésénél (ha nélkülözzük a vizsgálatok tudományos módszereit) a párhuzamos tevékenységet feltételezve, annak megszüntetésének szándékával bizonyítjuk a reform, átalakítás igényét. Ha a Magyar Köztársaság nemzetbiztonsági szolgálatainak feladatait vizsgáljuk, akkor párhuzamosság a tevékenység során akkor jöhet létre, ha valamely szolgálat nem a törvény tartalmának megfelelően végzi tevékenységét.

A nemzetközi tapasztalatok jó példát, okulást is adhatnak, ha objektív elemzést kívánunk adni a hatalom számára egy újabb reform elindítására.

STRATEGIC INTELLIGENCE: Theory and Application című könyvében Douglas H. Dearth, R. Thomas Goodden gondolataikban a titkosszolgálatokat érintő, hatékony szervezeti reformok keresése kapcsán az alábbi gondolatokat rögzítik:

Mivel soha egyetlen szervezet sem egyenrangú a másikkal – sem funkciójában, sem teljesítőképeségében, moráljában vagy vezetésében – befolyásuk sem egyenlő. Továbbá új szervezetek létrehozása nem mindig a kívánt hatást idézi elő, mivel gyakran nincs meg az elengedhetetlen hatalmon belüli támogatottságuk. (A Yom Kippur háború után, az Agranát Bizottság Izraelben azt javasolta a kormánynak, hogy alapítson, illetve újra hozza létre az Izraeli Külügyminisztérium titkosszolgálati szervét. Azonban az izraeli katonai hírszerzés és a Moszad sokkal erősebb pozíciójával, anyagi támogatásával nem tudott versenyezni, ez a szervezet nem vált fontossá az izraeli hírszerzésben.)

A reformok közül némelyek sikeresek lesznek (pl. az USA titkosszolgálati közössége a II. világháború után), sokat viszont nehéz átültetni a gyakorlatba, és mialatt de jure bevezetik, nem mindig állja meg helyét de facto értelemben.

A reformok mindig magukba foglalnak valamiféle kompromisszumot, egyiktől sem várható el, hogy teljesen megoldja a stratégiai meglepetés problémáját.

Milyen folyamatok, mechanizmusok segítik elő a titkosszolgálati folyamatok bevitelének (inputjának) objektivitását és változatosságát? Az első, a többoldalú (multiple advocacy) támogatottság elsődlegesen minden egyes szervezetnek egyenlő esélyt hívatott biztosítani, hogy befolyásolhassák a titkosszolgálati döntéshozó folyamatokat. A második az Ördög Ügyvédje pedig változatosságot hoz az egyes ügynökségeken belül.

Többoldalú támogatottság

A többoldalú támogatottság azzal jár, hogy körültekintően megalapítanak különböző független titkosszolgálati ügynökségeket azért, hogy segítse a nagyobb versenyt és a nagyobb elemzési változatosságot, ezzel nyújtva a politikusoknak többféle nézőponti lehetőséget. Ideális esetben a redundancia (1., újabb információt nem tartalmazó elem, amely nélkül nehezebb a megérthetőség, 2., közleményben meglévő felesleg) meggátolja a konszenzust, így meggátolja a csordaszellemet a döntéshozó folyamatban. Ezzel csökkenti a rossz döntéshozatal lehetőségét a nem vitatott előítéleteknek köszönhetően vagy tudással kapcsolatos hibák miatt.

Ez a módszer erős, óvatos menedzselést igényel, ha a versenynek konstruktív célt centralizált együttműködést kell tartalmaznia.

Az első, hogy egyenlően osszák meg intellektuális, bürokratikus és a többi eszközt (pl. szakértők, megfelelő információ, elemzés támogatása, egyenlő politikai befolyása legfelső vezetővel és higgadt alkukészség).

E támogatás második eleme, hogy a „vezérigazgató” aktív részvétele szükséges monitorozással és a folyamat irányításával. A harmadik, hogy időre van szükség a vitához, konszenzus megteremtéshez. Más követelmények is vannak, többek között egy speciális menedzser asszisztens a „vezérigazgatónak”, ha utóbbi részvétele a folyamatban korlátozott. Az asszisztens feladata lenne, hogy egyensúlyba tartsa a résztvevői forrásokat, hogy új tanácsadókat hozzon, akik nem túl népszerű nézőpontok mellett állnak ki, új információforrásokat keresnek, vagy épp akadályozzák az egyoldalú információforrás kialakulását. A döntéshozatali területek független értékelésének megszervezése szükség esetén, nyomion követi a folyamatokat és megfelelő korrekciós lépést tesz.

Míg a verseny és a titkosszolgálat változatosságának hiánya egyenes utat ad a bukásnak, a többoldalú támogatottság rendszere nem garantálja a sikert, de minden hátránya ellenére van értelme.

A szervezeti reformtól nem várhatjuk el, hogy nem megfelelő szemlélet alapvető problémáin felülkerekedjen és elszigetelje az eljárás folyamatát a politikai befolyástól.

Végző soron ezeknek a mechanizmusoknak a határfoka a politikai kultúra általános minőségétől függ, valamint a végleges döntéshozó személyiségétől.

Az Ördög Ügyvédje

Az ördög ügyvédjének intézménye ismert. Az elképzelés az, hogy az egyént eltérő, nem népszerű véleményének szabad kifejezésére bátorítják, ami a döntéshozónak megadja a lehetőséget, hogy alternatív nézeteket mérlegeljenek, mialatt megvédik azok kinyilvánítóit. A probléma ezzel az intézménnyel az, hogy mesterséges módszer.

A szövetséges és más államok szakszolgálatainak bemutatása, elemzése, a szervezeti felépítés és strukturális feladatrendszerének összefüggésében

A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiája rögzíti azokat az értékeket, érdekeket, amelyek kapcsán a hagyományos politikai és védelmi tényezők mellett többek között gazdasági, társadalmi, ezen belül emberi és kisebbségi jogi, valamint környezeti elemeket is magába foglal.

Elemzi a Biztonsági Környezetet, a fenyegetéseket, kockázatokat, kihívásokat. Külön elemzi a globális, és a hazai kihívásokat, elemzi a nemzetközi szervezetekhez kapcsolódó célokat és feladatokat. Ennek tükrében kimondható, hogy az előző fejezetben hivatkozott nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. Törvény lefedi a nemzeti stratégiában foglalt kihívásokból adódó feladatokat.

Szövetséges államok esetében is némi hangsúly eltolódással – pl. maffiaellenes szolgálati feladatok, szcientológia problémáit kezelni tudó szolgálati feladatok, stb. – hasonlóságot mutatnak.

Ezért tartom fontosnak a teljesség igénye nélkül bemutatni néhány ország szolgálatainak felépítését, feladatrendszerét. Ennek ismeretében könnyebb megítélni, hogy a meglévő hazai szolgálatok működésének strukturális alapjai igazoltak e nemzetközi összehasonlításban.

EURÓPAI NATO-ORSZÁGOK

BELGIUM

Belgiumban két nemzetbiztonsági szolgálat, a polgári Állambiztonsági Szolgálat (Sureté de l'État), és a katonai Hírszerző és Biztonsági Főszolgálat (SGRS) működik.

A két szolgálat irányítását a Hírszerzési és Biztonsági Miniszteri Tanács végzi. A Tanács feladata a hírszerzés általános politikai irányelveinek kidolgozása, a két szolgálat szakmai területeinek és irányainak meghatározása, tevékenységük összehangolása. Tagjai: a miniszterelnök, az igazságügy-, belügy-, a külügy- és a védelmi miniszter. A Tanács határozatainak végrehajtását a Hírszerzési és Biztonsági Kollégium ellenőrzi. Tagjai: a miniszterelnök képviselője, a nemzetbiztonsági szolgálatok vezetői, a rendőrség főigazgatója, a külügyminisztérium politikai igazgatója és a csendőrség parancsnoka.

BULGÁRIA

A nemzetbiztonsági szolgálatok rendszere

A polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatok – jellegüktől függően – közvetlenül a köztársasági elnök, a belügyminiszter, a pénzügyminiszter, valamint a védelmi miniszter alárendeltségébe tartoznak.

A nemzetbiztonsági szolgálatok vezetőit a köztársasági elnök nevezi ki. A szolgálatok törvényi és polgári ellenőrzését a parlament elnöke és a szolgálatokat felügyelő parlamenti bizottság látja el. A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységét az alkotmány, a nemzetbiztonsági szolgálatokra, a minősített információk védelmére, a haderő és az ország védelmére vonatkozó törvény és a kormány által kidolgozott határozatok szabályozzák.

CSEH KÖZTÁRSASÁG

A Cseh Köztársaságban két polgári és egy katonai nemzetbiztonsági szolgálat működik. Ide sorolható még a Nemzeti Biztonsági Felügyelet is, amely a polgári átvilágításokkal, illetve a titokvédelmi felügyelettel és az ahhoz kapcsolódó engedélyezési eljárásokkal foglalkozik.

DÁNIA

Dánia két nemzetbiztonsági szolgálattal, a Dán Védelmi Hírszerző Szolgálattal (Forsvarets Efterretningstjeneste – FET, Danish Defence Intelligence Service – DDIS) és a Dán Biztonsági Hírszerző Szolgálattal (Politets Efterretningstjeneste – PET, Danish Security Intelligence Service – DSIS) rendelkezik.

Mindkét szervezet országos hatáskörű. A DDIS a nemzet biztonságát érintő külső fenyegetések felderítéséért, a DSIS pedig a nemzet biztonságát érintő országon belüli fenyegetések elhárításáért felel. A DDIS szakirányításáért a védelmi miniszter, a DSIS szakirányításáért pedig az igazságügyi miniszter felel.

A dán nemzetbiztonsági szolgálatok ellenőrzése a parlament illetékes bizottságának feladata.

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG

Az Egyesült Királyságnak három önálló felderítő és biztonsági szolgálata van, amelyek a Titkosszolgálat (SIS – ismertebben MI6), a Biztonsági Szolgálat (ismertebben MI5) és a Kormányzati Kommunikációs Központ (GCHQ). A titkosszolgálatok kategóriájába tartozik a Védelmi Hírszerző Szolgálat (DIS) is, amely azonban nem önálló szervezet, hanem a Védelmi Minisztérium integrált része.

Mindhárom ügynökség működése és feladatai törvényi szabályozás alá esnek. A SIS és a GCHQ munkáját a Titkosszolgálatokról szóló 1994-es Törvény, a Biztonsági Szolgálatét pedig a Biztonsági Szolgálatokról szóló 1989-es, 1994-es és 2000-es törvények szabályozzák.

A három titkosszolgálat közvetlenül jelent a felhasználó minisztériumoknak, kormányzati szerveknek. A szolgálatok és az információk végfelhasználói közötti kapcsolat szoros, és a lehetőségeken belül átlátható. Az

ügynökségek egymással is szoros együttműködést alakítottak ki, szükség szerint egyesítik erőiket az akciók, az infrastruktúra egyes elemeinek közös használata, valamint a jelentések elkészítése során.

Ezeket a kapcsolatokat kiegészítik, illetve koordinációjukat segíti a miniszterelnöki hivatalban működő rendszer, amely biztosítja a koherenciát a különböző ügynökségek közötti feladatelosztás, az általuk végzett munka értékelése, valamint a forrásszükségletek és teljesítmény meghatározása során.

A titkosszolgálati információszerzés prioritásait és a szolgálatok tevékenységének értékelését a miniszterelnöki hivatalt vezető miniszter vezetése alatt álló Egyesített Hírszerző Bizottság (Joint INtelligence Committee – JIC) végzi. A bizottság felelős a miniszterek és vezető tisztségviselők titkosszolgálati értékelésekkel való rendszeres ellátásáért mind a közvetlen, mind pedig a hosszú távú nemzeti érdekeket érintő ügyekben.

ÉSZTORSZÁG

Az észtországi biztonsági szolgálatok tevékenységét parlamenti határozat szabályozza, amelyek kiegészülnek különböző kormányzati és védelmi minisztériumi utasításokkal.

Polgári biztonsági szolgálat:

Különleges Rendőri Szolgálat (Kaitsepolitseiamet – KAPO)

A KAPO kormányzati alárendeltségben működik, feladata az ország alkotmányos védelme, az ország érdekében folytatott stratégiai információszerzés és elhárítás végrehajtása.

A szolgálat tevékenységét a Security Police Board (testület) irányítja, az alárendelt szervezetek az alábbi feladatok mentén szerveződnek:

- korupció elleni küzdelem

- terrorizmus elleni küzdelem
- állambiztonsági és kémelhárítási ügyek
- kiemelt jelentőségű bűnügyek kezelése

Katonai hírszerzés és elhárítás:

Védelmi Minisztérium 2. osztálya (II. Osakond)

A katonai felderítő szolgálat a minisztérium alárendeltségében működik, négy részlegben szervezve, az alábbi fő feladatokkal:

- információszerző és attaséirányító részleg
- katonai kémelhárító részleg
- műveleti részleg (hírszerző tevékenység szervezése)
- rádiófelderítés – SIGINT

Az egyes részlegekhez tartoznak még az egyes haderőnemekhez kitelepített adatszerző-értékelő részlegek és felderítő szenzorok (zömmel német eredetű, segélyként kapott eszközök).

FRANCIAORSZÁG

Franciaországban a politikai és katonai felső vezetés tájékoztatását, valamint az állambiztonsági feladatok ellátását több, szorosan együttműködő, egymás tevékenységi területét esetenként *átfedő szervezet látja el*.

A biztonsági szolgálatok a köztársasági elnök és a miniszterelnök alárendeltségébe tartoznak. A Nemzetgyűlés szinte egyáltalán nem vesz részt a szolgálatok munkája jogi alapjainak meghatározásában. A szolgálatok tevékenységét elnöki rendeletek, belső utasítások szabályozzák, amelyekhez nincs szükség a Nemzetgyűlés jóváhagyására. A Nemzetgyűlés nem tarthat meghallgatásokat a szolgálatok tevékenységével összefüggő kérdésekben, illetve nem hozhat létre bizottságokat ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban. A Nemzetgyűlés Jogi és Törvénykezési Bizottsága csak arra figyel, hogy a

szolgálatok tevékenységével kapcsolatban elfogadott új utasítások összhangban legyenek az alkotmánnyal, és ne legyenek ellentmondásban a már korábban elfogadott törvényekkel és utasításokkal.

A Védelmi Tanács utasítása alapján a miniszterelnök vezette Tárcaközi Hírszerző Bizottság (CIR) készíti el a különböző direktívákat és egyéb határozatokat a hírszerző tevékenység fő kérdéseivel kapcsolatban.

A belügyminiszter alárendeltségébe tartozó szolgálatok:

- Területfelügyeleti Igazgatóság (DST)
- Általános Felderítés Központi Igazgatósága (DCRG)
- Légi és határrendőrség (PAF)
- Területi Rendőrség Központi Igazgatósága (DCPT)
- Városi Rendőrség (PU)
- Rádiófelderítő csoport (GCR)
- Antiterrorista Koordinációs Egység (UCLAT)
- Köztársasági Biztonsági Századok (CRS)
- Bűnügyi Rendőrség Központi Igazgatósága (DCPJ)

A védelmi miniszter alárendeltségében lévő szolgálatok:

- Külbiztonsági Főigazgatóság (DGSE)
- Katonai Felderítő Igazgatóság (DRM)
- Védelmi Biztonsági és Oltalmazási Igazgatóság (DPSD)

GÖRÖGORSZÁG

A görög Nemzeti Hírszerző Szolgálat (EYP) jogelődjét a Központi Hírszerző Szolgálatot 1953-ban alapították. A szolgálat történelme folyamán a miniszterelnök, a köztársasági elnök, a miniszterelnöki hivatal közvetlen alárendeltségébe tartozott. 1986-ban az 1645. sz. törvény alapján átnevezték

jelenlegi nevére. A 395/2001. sz. elnöki rendelet a szolgálatot a közrendvédelmi miniszter alárendeltségébe helyezte. A szolgálat feladatait, jogállását, felelősségét a 1645/1986. sz. törvény határozza meg.

HOLLANDIA

Hollandiában 2002 óta két biztonsági szolgálat működik, az Általános Hírszerző és Biztonsági Szolgálat (General Intelligence and Security Service – GISS), valamint a Katonai Hírszerző és Biztonsági Szolgálat (Defence Intelligence and Security Service – DISS). Mindkét szervezet végez hírszerző és kémelhárító tevékenységet is. A két szervezet párhuzamosan, egymástól függetlenül végzi feladatait, de az olyan feladatok végrehajtása során, mint a terrorizmus elleni harc, a hatáskörök egyértelmű szétválasztása nehezen valósítható meg, ezért ezt a tevékenységet egymással összehangoltan végzik, egy, az igazságügyi minisztérium alárendeltségében létrehozott szervezet keretében.

A meglévő törvényi szabályozás keretei között egyre erősebb mértékben kötelezik a két szolgálatot a lehető legszorosabb együttműködésre. Az együttműködés azt is jelenti, hogy a terrorizmus elleni harc jegyében bizonyosan meg fog növekedni a Katonai Hírszerző és Biztonsági Szolgálat belső biztonsággal kapcsolatos feladata.

LENGYELORSZÁG

A 2005 őszén lezajlott parlamenti és köztársasági elnöki választások eredményeként kormányra került politikai erők gyökeres változásokat kezdeményeztek az ország titkosszolgálatainak rendszerében.

A minisztertanács elnökének (a miniszterelnök) 2005. évi intézkedése értelmében feladatai közé tartozik a nemzetbiztonsági és a hírszerző ügynökségek felügyelete. Az első kettő felett közvetlenül, míg a katonai titkosszolgálatok felett a védelmi miniszter útján gyakorol ellenőrzést. Az állam biztonságvédelme érdekében koordinálja a polgári és katonai szolgálatok

együttműködését a rendőrséggel, a határőrséggel, a katonai csendőrséggel, a büntetésvégrehajtással, a vám- és pénzügyőrséggel, valamint a fegyveres erők felderítő szerveivel, valamint a külföldi társszervekkel.

LETTORSZÁG

A nemzeti hírszerző és elhárító szolgálatok tevékenységét a nemzetbiztonsági törvényben meghatározott Nemzetbiztonsági Tanács koordinálja.

Nemzetbiztonsági szervek:

- Katonai Hírszerzés (J’')

A katonai hírszerzés a fegyveres erők parancsnokának alárendeltségébe tartozik. Lényegében egy különleges alakulatról van szó (SUV), amely feladata a katonai hírszerzés és elhárítás végrehajtása.

- Államvédelmi Iroda (Satversmens Aizsardzibas Biroja – SAB)

A SAB közvetlenül az elnöki hivatal irányítása alatt áll, feladatokat a törvényi keretek között az elnöki iroda nemzetbiztonsági részlege szabja meg. Az iroda vezetőjét a Nemzetbiztonsági Tanács nevezi ki és a hírszerző közösség főnökeként tevékenykedik.

- Különleges Rendőri Szolgálat (Drosibas Policija – DP)

A Belügyminisztérium alárendeltségében működő szervezet felelős az országon belül a nemzetbiztonsági kockázatok elemzéséért az egyes fenyegetések közvetlen elhárításáért, beleértve a kémelhárítást is.

- Államrendőrség (Valsts Policija – VP)

A DP-hez hasonlóan az államrendőrség is a Belügyminisztérium alárendeltségében tevékenykedik, és fő feladata a bűncselekmények

kivizsgálása és regionális szintű rendőri erők megerősítése. Adott esetben szorosan együttműködik a különleges rendőri szolgálattal és az Alkotmányvédelmi Hivatallal.

LITVÁNIA

A litván különleges biztonsági szolgálatok tevékenységeinek kereteit parlamenti határozatok szabályozzák.

Különleges Biztonsági Szolgálat (Special Investigation Service – STT)

Az STT-t a belügyminisztérium alárendeltségében alapították meg 1997-ben és az alábbi fő feladatrendszerrel működik:

- a nemzeti korrupcióellenes program koordinálása,
- a belső- és külső hírszerzési tevékenység végrehajtása,
- a terrorizmus elleni nemzeti erőfeszítések koordinálása és szervezése,
- a technikai hírszerzés végrehajtása.

Az igazgató két helyettesel rendelkezik, mindkettő meghatározott feladatrendszerrel. Az első helyettes alá tartozó szervezetek:

- hírszerző műveletek igazgatósága,
- Vilnius Igazgatóság,
- Kaunas Igazgatóság,
- Klaipéda Igazgatóság,
- Siauliai Igazgatóság,
- Panavezys Igazgatóság.

A katonai hírszerzés/elhárítás szerve: a 2. Vizsgáló Főosztály (SID)

A Főosztály a Nemzetvédelmi Minisztérium állománytáblájában helyezkedik el, fő feladata a haderőnemeknél telepített haderőnemi felderítő erők és eszközök tevékenységének koordinálása. A koordináló azonban nem direkt úton, hanem a haderőnemi parancsnokságon keresztül valósul meg. A minisztériumi szervezetben található meg a felderítési adatok értékelésével, a felderítési feladatok tervezésével foglalkozó osztályok és alosztályok.

A SID felelősségi körzetébe tartozik a biztonságpolitika, a katonai, a hadigazdasági és a haditechnikai információk megszervezése, elemzése és jelentése a döntéshozók felé.

NÉMETORSZÁG

Nemzetbiztonsági szolgálatok:

- Szövetségi Hírszerző Szolgálat
- Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal
- a Bundeswehr szervezeti keretében lévő Haderő Hírszerző Központ
- Katonai Elhárító Szolgálat

Szövetségi Hírszerző Szolgálat (Bundesnachrichtendienst – BND)

Az 1956-ban létrehozott BND Németország egyetlen külföldi irányultságú hírszerző szolgálata, így egyaránt felelős mind a polgári, mind a külföldi katonai hírszerzéséért. Tevékenységét a Kancellária Hivatal felügyeli.

Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal (Bundesamt für Verfassungsschutz)

Tevékenységi köre:

- a szélsőjobboldal tevékenységének (neonácik, szkinhedek és más szélsőjobboldali törekvések) figyelemmel kísérése,

- a szélsőbaloldal tevékenységének megfigyelése (információk gyűjtése a militáns csoportosulások, pártok és szervezetek tevékenységéről, valamint a szélsőbal tevékenységi területeiről),
- külföldi szélsőséges szervezetek tevékenységének figyelemmel kísérése,
- a Németország belső biztonságára kiterjedt veszélyt jelentő iszlám szélsőségesek és az iszlám terrorizmus figyelemmel kísérése,
- idegen hírszerzés megakadályozása, titok- és szabotázs védelem,
- scientologiai szervezetek megfigyelése.

Haderő Hírszerző Központ (Zentrum der Nachrichtenwesen der Bundeswehr – ZNBw)

A 650 fős ZNBw az 1980-ban létrehozott Haderő Hírszerző Hivatal (Amt für Nachrichtenwesen der Bundeswehr – ANBw) utódszervezete. A névváltozás mögött mindenekelőtt erősebb bevetési-orientáltság és korszerű információs technológia bevezetése áll. A ZNBw szervezetileg a Haderőbázis Szemléltőséghez tartozik, de szakmai irányítását továbbra is az Összhaderőnemi Vezetési Törzs II. Törzsszótálya (Fü S II) látja el a főszemléltető felelőségi körében.

Katonai Elhárító Szolgálat (Militärischer Abschirmdienst – MAD)

A MAD a haderő része, és a Bundeswehren belül, a Bundeswehr számára valósítja meg feladatait. A Bundeswehren kívül feladatait a Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatalon keresztül valósítja meg. Ennek megfelelően azonos jogosítványokkal rendelkezik, és természetesen hasonló korlátozások és ellenőrzések alá esik, mint a Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal.

NORVÉGIA

A Norvég Hírszerző Szolgálat (Etterretningstjenesten – Norwegian Intelligence Service – NIS) felfedi az ország függetlenségét, területi integritását,

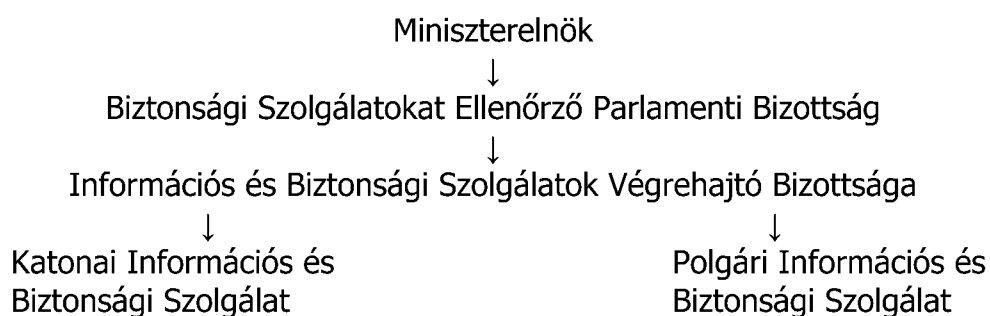
nemzeti érdekeit, az állam és intézményei működésének stabilitását veszélyeztető tevékenységeket. Az ország határain kívül működtetett erőkkel megszerzi, gyűjti és elemzi a Norvégia biztonságát fenyegető, vagy érdekeit érintő, más országokkal, szervezetekkel és személyekkel kapcsolatos információkat. Figyelmet fordít a terrorizmusra, a tömegpusztító és hagyományos fegyverek proliferációjára, a szervezett bűnözésre, a migrációra és minden más, az országokon átívelő kihívásokra, és a rendelkezésre álló információival segíti azok kezelését.

A megszerzett információk elemzését követően jelentéseket készít az ország politikai és katonai vezetésének tájékoztatására, és ezzel hozzájárul Norvégia szuverenitásának megőrzéséhez, a haderő tervezéséhez és a védelmi feladatok megszervezéséhez.

A szolgálat igazgatója a haderő parancsnokának van alárendelve. A haderő parancsnokának képviselőjében felel a haderőn belül felmerülő, hírszerzéssel és információszerzéssel kapcsolatos eseménnyel kapcsolatban.

OLASZORSZÁG

Az olasz nemzetbiztonsági szolgálatok rendszerének kialakítása, már évek óta húzódik. Eddig ez minden kormány célkitűzése között szerepelt, mivel új kockázati tényezők és kihívások jelentek meg, amelyek felderítésére a nemzetbiztonsági szolgálatokat alkalmassá kell tenni. Mindezek ellenére azonban az eddigi átszervezések nem tartalmazták a szolgálatok szervezeti átalakítását, így azok felépítése változatlan maradt.

PORTUGÁLIA

A portugál biztonságpolitika a biztonság kérdését külső és a belső biztonság kategóriájára osztja. A külső biztonságot a nemzetvédelemhez kapcsolja, céljait az Alkotmány 2. bek. 273. paragrafusa határozza meg. A Portugál Hírszerző Rendszer (Sistema de Informacoes de Republika Portuguesa – SIRP) működését az 1984-es 30/84 törvény szabályozza, amelyet a nemzetközi biztonságpolitikai helyzet változásának megfelelően több alkalommal módosítottak.

A SIRP tevékenységéhez az információt két szolgálat, a Biztonsági és Hírszerző Szolgálat (SIS) és a Védelmi és Katonai Hadászati Hírszerző Szolgálat (SIEDM) biztosítják. A két szolgálat feladatköre élesen szétválik.

A SIS feladata a belső biztonság fenntartásához és a megelőzéshez szükséges információk biztosítása, az alkotmányos rend megzavarását célzó tervek, kémkedés, terrorista szervezkedések, szabotázsok felderítése.

A SIEDM a külső biztonság fenntartásához, a megelőzéshez, az ország függetlenségének és a nemzeti érdekeknek a megvédéséhez, a fegyveres erők alaprendeltetéséből adódó feladatainak ellátásához szükséges információk biztosítása.

A SIS és a SIEDM állománya nem alkalmazhat erőszakot, nem avatkozhat az igazságszolgáltatás munkájába, nem akadályozhatja az állampolgárokat állampolgári jogaik gyakorlásában.

A szolgálatok tevékenységét a miniszterelnök felügyeli, koordinálja és irányítja, a SIS esetében a belügyminiszteren, a SIEDM esetében a védelmi miniszteren keresztül.

ROMÁNIA

A román nemzetbiztonsági szolgálatok törvényi hátterét az alkotmány és

az 51/1991. sz. nemzetbiztonsági törvény szabályozza. A nemzetbiztonsági rendszert alkotó szervezetek tevékenységét a Legfelsőbb Védelmi Tanács koordinálja. A Tanács tevékenységét az államfő vezeti, szavazati joggal bíró tagjai a miniszterelnök, a nemzetvédelmi, a külügy-, a belügy- a pénzügy- az igazságügyi és a gazdasági miniszter, a két legfontosabb nemzetbiztonsági szolgálat (SRI és SIE) vezetői, a haderő vezérkari főnöke, továbbá az elnök nemzetbiztonsági tanácsadója. Ülésein meghívottként részt vehetnek azon területek szakértői, amelyek az adott ülés napirendjén szerepelnek.

A román nemzetbiztonsági szolgálatok alárendeltségük és a munkájukat szabályozó törvényi keret alapján két csoportba sorolhatók: a kormány alárendeltségébe tartozó szolgálatok és a nem kormányzati alárendeltségbe tartozó szolgálatokra.

A kormány alárendeltségébe tartozó szolgálatok

- Védelmi Információs Főigazgatóság (Directia Generala de Informatia Apararii din MAPN – DGIA) a Nemzetvédelmi Minisztérium keretében,
- Információs és Belső Védelmi Főigazgatóság (Directia Generala de Informatii si Protectia Interna – DGIPI/UM 0962) a Belügyi és Közigazgatási Minisztérium keretében,
- Védelmi és Korrupcióellenes Főigazgatóság (Directia Generala de Protectie si Anticoruptia – DGPA) az Igazságügyi Minisztérium alárendeltségében.

A nem kormányzati alárendeltségbe tartozó szolgálatok közvetlenül a Legfelsőbb Védelmi Tanács, szorosabban véve az Elnöki Hivatal irányítása alatt működnek. Tevékenységüket, szervezeti felépítésüket külön törvényben szabályozzák, parlamenti ellenőrzésüket külön parlamenti ellenőrző bizottságok végzik.

Nem kormányzati alárendeltségbe tartozó szolgálatok:

- Román Hírszerző Szolgálat (Serviciul Roman de Informatii – SRI), mint

belföldi információszerző szervezet,

- Külföldi Hírszerző Szolgálat (Serviciul Informatii de Externe – SIE), határon kívüli hírszerzésre szakosodott intézmény,
- Őrző és Védő Szolgálat (Serviciul de Protectie si Paza – SPP), az állami vezetők őrzésére hivatott szervezet,
- Különleges Távközlési Szolgálat (Serviciul de Telecomunicatii Speciale – STS), az állami intézmények és vezetők közötti védett technikai összeköttetést biztosító szolgálat.

A szolgálatok kettős felosztása egyrészt a romániai elnöki rendszer sajátosságaiból adódik, másrészt azt a célt szolgálja, hogy ne kerülhessen sor a *hatalom túlcentralizálására*, harmadrészt pedig azt, hogy az ország legfontosabb szolgálatai ne legyenek kiszolgáltatva a kormányon lévő párt(ok) aktuális érdekeinek, hanem pártoktól független intézmény, az Elnöki Hivatal irányítása alatt működjenek.

SPANYOLORSZÁG

Spanyolországban egy nemzetbiztonsági szolgálat működik, a Nemzeti Hírszerző Központ (Centro Nacional de Inteligencia – CNI), amely a védelmi miniszter alárendeltségében látja el feladatát. Működését a 11/2002. számú, 2002. május 6-án kelt Törvény, a Nemzeti Hírszerző Központ működéséről; a 2/2002. számú, Törvény a CNI Törvényi Hátteréről és Ellenőrzéséről; a szigorúan titkos minősítésű Hírszerző Direktíva, valamint a 436.; a 441. és 442 számú Királyi Rendelet szabályozzák.

SZOLVÁKIA

Szlovákiában a következő szervek végezhetnek nemzetbiztonsági tevékenységet:

- Szlovák Információs Szolgálat (Slovenska Informačná Služba – SIS) polgári nemzetbiztonsági szolgálat
- Katonai Védelmi Hírszerzés (Vojenské Obranné Spravodajstvo – VOS) katonai elhárítást végez
- Katonai Hírszerző Szolgálat (Vojenská Spravodajská Služba – VSS)
- Nemzeti Biztonsági Hivatal (Národný Bezpečnostný Úrad – NBÚ) operatív tevékenységet nem folytat, viszont a minősített adatvédelem terén és a biztonsági felülvizsgálatok végrehajtásában kiemelt szerepe van.

SZLOVÉNIA

A szlovén nemzetbiztonsági rendszer alapidokumentuma a Szlovén Köztársaság Nemzetbiztonsági Stratégiája című, 2001-ben elfogadott dokumentum, amely meghatározza az ország nemzetbiztonsági érdekeit, geostratégiai helyzetét, elemzi a nemzetközi biztonsági környezetet, meghatározza a potenciális veszélyforrásokat és ehhez igazodóan a nemzetbiztonság rendszerét.

A nemzetbiztonsági szolgálatok a fő erő kifejtést elsősorban az új típusú, transznacionális fenyegetések (nemzetközi terrorizmus, illegális migráció, tömegpusztító fegyverek proliferációja, fegyver- és kábítószer csempészet, szervezett bűnözés) időbeni előjelzésére és felfedezésére kívánják helyezni, amely során kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a nemzetközi együttműködésnek, a hírszerzési információk cserjének, mind a kétoldalú mind a szövetségi szintű kapcsolatok során. A rendelkezésre álló humán és anyagi erőforrásokat is ezzel a fő célkitűzéssel összhangban osztják meg. Az adatok gyűjtése, elemzése és feldolgozása, valamint az adatvédelem biztosítása érdekében a különböző szolgálatoknál technikai korszerűsítést hajtottak végre.

A hírszerző és biztonsági szolgálatok tevékenységét a Nemzetbiztonsági Tanács, (Sveta za Nacionalno Varnost – SNAV), a kormány nemzetbiztonsági

tanácsadó és koordináló szerve irányítja, a szolgálatok felügyeletét pedig a parlament Hírszerző és Biztonsági Szolgálatokat Felügyelő Bizottsága végzi. Ezt a tevékenységet 2003-ban elfogadott külön törvény szabályozza, széleskörű jogokat biztosítva az ellenőrzési és felügyeleti tevékenység végrehajtásához.

A Szlovén Köztársaságban a következő nemzetbiztonsági szolgálatok működnek:

- Szlovén Hírszerző és Biztonsági Ügynökség (SOVA),
- a Védelmi Minisztérium Hírszerző és Biztonsági Szolgálata (OVS),
- a rendőrség keretében működő Civil Rendőri Részleg.

TÖRÖKORSZÁG

Törökországban két nemzetbiztonsági szolgálat működik, minden egyéb titkosszolgálati eszközöket alkalmazó szervezet ennek a két szolgálatnak ad át információt, illetve ezekkel szoros együttműködésben végzi feladatát. A katonai hírszerzés és elhárítás a Török Köztársaság Vezérkara felderítő Főcsoportfőnöksége alárendeltségébe, a polgári hírszerzés és elhárítás pedig a Nemzeti Hírszerző Szervezet alárendeltségébe tartozik. *A katonai hírszerzés és elhárítás elsőbbséget élvez a polgárral szemben.*

A Felderítő Főcsoportfőnökség osztályai és dandárszintű szervezetei:

- Hírszerzési tervező és koordinációs osztály,
- Külföldi hírszerző osztály,
- Elhárító és biztonsági osztály,
- Elemző-értékelő Központ,
- Katonai attasé osztály,
- Hírszerző iskola,
- Elektronikai Támogató (REF) Parancsnokság.

Nemzeti Hírszerző Szervezet (MIT)

A szervezetet 1965-ben hozták létre. A jelenleg érvényben lévő törvény alapján a szervezet a miniszterelnök alárendeltségébe tartozik, vezetését egy államtitkár látja el. Az államtitkár kizárólag a miniszterelnök felé felel a MIT feladatainak végrehajtásáért. A Nemzetbiztonsági Bizottság javaslata alapján a miniszterelnök nevezi ki, a kinevezést a Köztársasági Elnök hagyja jóvá.

SEMLEGES ORSZÁGOK

AUSZTRIA

Az Osztrák Köztársaság három nemzetbiztonsági szolgálattal rendelkezik. A politikai és katonai döntéshozatal előkészítéséhez szükséges külföldi hírszerzéssel a Katonai Hírszerző Hivatal (HNA) foglalkozik. Az országhatáron belüli elhárító tevékenység végrehajtása részben a védelmi minisztérium alárendeltségében működő Elhárító Hivatal (AA), részben pedig a belügyminisztérium szervezetébe integrált Alkotmányvédelmi és Terrorelhárító Szövetségi Hivatal (BVT) tevékenységi körébe tartozik.

FINNORSZÁG

Finnország egy katonai és egy polgári nemzetbiztonsági szolgálattal rendelkezik. A katonai nemzetbiztonsági szolgálat a vezérkar hírszerző főosztályaként működik, a vezérkar hadműveleti főcsoportfőnöke alárendeltségében látja el feladatát. Országos hatáskörrel nem rendelkezik. A szolgálat felel az ország területi integritásának biztosításához szükséges katonai információk megszerzéséért. Más védelmi szervezetekkel együttműködve hozzájárul az ország szárazföldi, tengeri és légi határainak védelméhez. Rádióelektronikai felderítést is folytat.

A haderőreformban rögzítetteknek megfelelően, a katonai nemzetbiztonsági szolgálat szervezete, alá- és fölérendeltségi viszonya, valamint

a nyilvánossággal való kapcsolata 2007. január 1-től módosult. Ennek keretében – a vezérkar alárendeltségében – megalakul a katonai nemzetbiztonsági szolgálattól elkülönített szervezeti formában, de vele szorosan együttműködő J/2 szervezet.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálat a belügyminiszter közvetlen irányítása alatt működik. Fő feladata a nemzetbiztonságot és Finnország nemzetközi kapcsolatait veszélyeztető hírszerző tevékenység elhárítása, valamint a terrorizmus elleni küzdelem.

HORVÁTORSZÁG

A horvát parlament 2002-ben fogadta el a biztonsági szolgálatairól szóló törvényt, amelynek célja az volt, hogy Horvátország függetlenné válása, illetve a háborús évek során létrehozott hírszerző közösséget, valamint a nemzetbiztonsági szolgálatokat átalakítsa, működésüket demokratikusabbá, átláthatóbbá tegye, illetve csökkentse belpolitika célokra történő felhasználhatóságukat. Megszűnt a szolgálatok tevékenységét felügyelő „ernyőszervezet”, a Nemzetbiztonsági Hivatal (UNS) és három – két polgári és egy katonai – nemzetbiztonsági szolgálat – Hírszerző Ügynökség (Obavestajna agencija – OA), Elhárító Ügynökség (Protuobavestajna agencija – POA), Katonai Biztonsági Ügynökség (Vojna sigurnosna agencija – VSA) – alakult meg. Az eltelt időszak azonban bebizonyította, hogy a kialakított szabályozás a szolgálatok tevékenysége és polgári-törvényi ellenőrzése tekintetében nem mindenbe felel meg az európai uniós normáknak és az euroatlanti integrációs törekvéseknek. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok több alkalommal keveredtek belpolitikai és – a hágai Nemzetközi törvényszék (ICTY) horvátországi tevékenységével kapcsolatban – nemzetközi botrányba, ami a szolgálatok vezetőinek menesztéséhez vezetett és kedvezőtlenül befolyásolta az ország csatlakozási törekvéseit. Ilyen előzmények után – és fokozódó nemzetközi nyomásra –

szükségessé vált a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységéről szóló új törvény kidolgozása, amelyet 2006. június 30-án fogadott el a parlament.

ÍRORSZÁG

A Hírszerző Igazgatóság az ír védelmi erők vezérkarának egyik igazgatósága. Szoros kapcsolatot tart brit és amerikai biztonsági szolgálatokkal.

Elvi szervezeti felépítése:

- Igazgató
- Védelmi Hírszerző Részleg (hírszerzés)
- Nemzetbiztonsági Hírszerző Részleg (elhárítás)
- Nemzetközi Együttműködés Részleg
- Elektronikai Hadviselés (nem tartozik az igazgató közvetlen alárendeltségébe)

Az ARW az Ír Köztársaság különleges katonai feladatokat ellátó és terrorelhárító tevékenységgel foglalkozó különleges alakulata.

SVÉDORSZÁG

Svédországban egy katonai és egy polgári biztonsági szolgálat működik. Kormány szinten a szolgálatok tevékenységét és szükség szerint i együttműködését a Hírszerzést Felügyelő Bizottság felügyeli. A bizottság tagjai az igazságügyi-miniszter, a külügyminiszter és a védelmi miniszter.

SZERB KÖZTÁRSASÁG

Szerbiában a kormány, a Védelmi Minisztérium és a Külügyminisztérium felügyelete alatt működnek nemzetbiztonsági tevékenységet végző szervezetek. A védelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe tartozik a Katonai Biztonsági

Ügynökség (VBA) és a Katonai felderítő Ügynökség (VOA). A Külügyminisztérium felügyelete alatt a Kutató és Dokumentációs Szolgálat (SID), valamint a Biztonsági Szolgálat (SB) működik. A kormány közvetlen alárendeltségébe tartozik a Biztonsági Információs Ügynökség (BIA). A nemzetbiztonsági szolgálatok a szakmai feladataikat a 2002. évi nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény alapján látják el.

UKRAJNA

Az ukrán nemzetbiztonsági szolgálatok működésének alapját a 2001. március 22-én az ukrán Parlament által elfogadott „Ukrajna hírszerző szervezeteiről” szóló törvény képezi. Ez a törvény az ukrán hírszerző közösség elemeit a következőképpen határozza meg:

- Ukrán Biztonsági Szolgálat (SzBU)
- Katonai Felderítő Főcsoportfőnökség (HUR)

Okok, indokok és tények, amelyek szükségessé teszik, hogy a két katonai nemzetbiztonsági szolgálat a honvédelmi miniszter irányítása alatt működjenek:

Az Országgyűlés által elfogadott, a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény, nem csak az akkori, de a jövőben is várható biztonságpolitikai események, a fejlődési folyamat figyelembevételével – sok szempontból már a várható euro-atlanit integráció befolyásoló körülményei ismeretében – fogalmazta meg a szolgálatok alaprendeltetést, feladatait. Emellett a kormány a 3001/2004. számú határozatában intézkedett a nemzetbiztonsági szolgálatok illetékességének és egymással történő együttműködésének rendjéről.

Ennek megfelelően a Katonai Felderítő Hivatal alaprendeltetéséből adódó feladata a kormányzati döntésekhez szükséges, külföldre vonatkozó, illetőleg külföldi eredetű, a biztonságpolitika katonai elemét érintő katonapolitikai,

hadiipari és katonai tartalmú, illetve a HM HVK hadműveleti tervező munkájához szükséges hadműveleti és harcászati információk megszerzése, elemzett-értékelt formában történő jelentésére terjed ki.

Kijelenthető, hogy a KFH tevékenységével – a kormány tájékoztatása mellett – speciális katonai-szakmai igényt is kielégít, ami különösen fontos a jelenlegi időszakban, amikor a Magyar Honvédség tevékenységének expedíciós jellege mindinkább erősödik és az e tevékenységben résztvevő kontingensek és állományuk biztonságának lehetőség szerinti garantálása nem csak tárca-, hanem különösen fontos nemzeti érdek is. Bármilyen esetleges változtatás esetén el kell kerülni annak a kockázatát, hogy a katonai felderítés eredményessége, hatékonysága csökkenjen.

NATO, majd pedig EU csatlakozásunkkal a magyar katonai felderítés nemzeti feladatai kibővültek a szövetség hírszerző információihoz történő hozzájárulás feladataival, illetve a NATO és az EU által támasztott katonai hírszerzési igények teljesítésével. Jelenleg ezen követelmények kielégítése döntő mértékben a KFH illetékességi körébe tartozik, ugyanis egyedül a KFH rendelkezik szakmai kompetenciával, lehetőségekkel és képességekkel a hadászait és hadműveleti adatszerzés, elemzés-értékelés (feldolgozás) és továbbítás terén.

A KFH jelenlegi struktúrája, feladatköre és jelentési rendszere tökéletesen alkalmazkodik a NATO és az EU katonai hírszerző szervezetének elvárásaihoz, azaz szövetségi szempontból interoperábilis szervezet.

A KFH honvédelmi miniszter közvetlen irányítása alóli kivonása olyan előnytelen változat, amelyben a hátrányok felvállalását semmiféle költségvetési kényszer, vagy a hatékonyabb működtetés reménye nem igazolhatja, ugyanis olyan képességvesztést okozna a HM tárcán (és a Magyar Honvédségen) belül, ami a tárca feladatainak tükrében komoly biztonsági kockázatot jelentene. Mindez természetes módon hozná magával a hírszerzés „elpolgáriasodását”, ami

egyben a katonai információk mennyiségének, valamint az adatszerző képességek csökkenését is jelentené. Ezen túlmenően számolni kellene a szakmailag képzett és hozzáértő állomány létszámának jelentős csökkenésével is. E kettő együttesen a HM tárca számára szükséges, kimondottan katonai jellegű (megalapozott) és katonai szempontok alapján értékelt információk csökkenését eredményezné.

Egy, a honvédelmi miniszter közvetlen irányítása alatt álló, katonai jellegű szervezet esetén azonban a hátrányok többsége nem – vagy a polgári szolgálat beintegrálása következtében más formában – jelentkezne. Ezzel együtt is, egy esetleges összevonás esetén a katonai változat lenne a járhatóbb megoldás, mivel a KFH képességei részben magukban foglalják az IH képességet is, míg fordítva ez nem áll fenn. (A katonai hírszerzés munkafolyamatai sok tekintetben tartalmazzák a politikai, gazdasági, tudományos-technikai hírszerzés elemeit, míg a polgári hírszerzés nem rendelkezik a katonai felderítés specifikumaihoz szükséges adatszerző és elemző képességekkel, illetve az azokhoz igazodó nemzetközi beágyazottsággal.)

Szükségesnek tartjuk tudatosítani, hogy a Magyar Honvédség békeidőben semmiféle felderítési adatszerző- illetve elemző képességgel nem rendelkezik. A katonai műveletekben egyetlen hagyományos csapatfelderítő zászlóaljra támaszkodhat, amelynek nincs más korszerű, adatszerző képessége, mint a közelmúltban felállított egyetlen HUMINT szakasz. A MH műveleteinek felderítő biztosítását egészen az afganisztáni műveletekig, kizárólag a KFH szervezte, de a PRT felderítő biztosítása is a KFH meghatározó részvételével, a Hivatal iránymutatása alapján került kialakításra. Kijelenthető, hogy a KFH a törvényi szabályozás szerint nemzetbiztonsági szolgálat, de ezzel egyidejűleg konkrét katonai képességet megtestesítő szervezet is. Ilyen körülmények között a Hivatal beolvasztása egy polgári szolgálatba azt jelentené, hogy a HM tárca és a MH elveszíti egyetlen működő felderítő képességét éppen akkor, amikor az eddigi legveszélyesebb misszió végrehajtásában vesz részt, egy egyértelműen felderítés

centrikus műveletben. A javaslat megvalósítása olyan időszakban okozna pótolhatatlan képességvesztést, amikor a NATO éppen átveszi az afganisztáni műveletekkel kapcsolatos teljes irányítást és ennek kapcsán a fegyveres összeütközések kiszélesedésére figyelmeztet.

A KFH honvédelmi miniszter általi közvetlen irányításának előnyei

1. A Hivatal tevékenysége, feladat-végrehajtsa a honvédelmi miniszter közvetlen irányítása alatt marad, ami biztosítja a tárca érdekeinek maradéktalan érvényre jutását. E változat esetén a miniszter továbbra is rendelkezik a közvetlen irányítás és feladatszabás, a HM HVK főnöke pedig az információkérés Nbtv-ben rögzített lehetőségével.

2. A KFH önálló katonai felderítő szervezetként történő megtartása megfelel a szövetséges országok többségében alkalmazott elveknek és gyakorlatnak. (Azon kevés szövetségesünknel, ahol a hírszerzés polgári irányítás alatt áll, a haderő erős hadászati, hadműveleti és harcászati felderítő képességekkel, összetett felderítő struktúrával rendelkezik. A HM – egy igen korlátozott harcászati felderítő képesség kivételével – ilyen szervezettel és képességekkel nem rendelkezik, számukra ezt a háttérrel hadászati, hadműveleti, de részben harcászati szinten is a KFH biztosítja.)

3. A továbbiakban sem kényszerülünk a katonai hírszerzés több évtizedes tevékenysége során kialakított egyedi, kipróbált, működő konspirált feladat-végrehajtási elvek és módszerek megváltoztatására.

4. A jövőben is a tárcán belül biztosítható az állomány kellő katonai szakértelme. A területen dolgozó munkatársak elhivatottsága és megfelelő gyakorlata továbbra is rendelkezésre áll.

5. A szolgálat állományánál folyamatosan fenntartható lenne a speciális katonai ismereteket igénylő szaktudás a MH állományából történő kiválasztással

és vezénnyel.

6. Továbbra is megoldott lenne a katonai attasék napi operatív vezetése, szakmai munkájuk irányítása, logisztikai támogatása.

7. Továbbra is biztosítva lenne a békefenntartó missziók biztonsági védelme a „force protection” hatékonysága, mivel a létrehozott Nemzeti Felderítő Részlegekben (National Intelligence Cell – NIC) megfelelő módon érvényesülne a KFH szakmai irányítása.

8. A HM és az MH rendszeréhez kapcsolódó logisztikai rendszer változatlan maradna logisztikai ellátás, a költségvetés tervezés és elszámolás továbbra is a hatályos jogszabályoknak megfelelően történne, jóllehet ezzel jelentős költségmegtakarítás nem érhető el.

9. Érintetlenül rendelkezésre állna az a struktúra, vezetési, irányítási rendszer, illetve mindazon képességek, amelyek biztosítják a HM számára a döntések előkészítéséhez, a HM HVK és a MH számára pedig a napi, illetve a különböző műveletek megtervezéséhez és biztonságos végrehajtásához szükséges információkat.

10. Továbbra is biztosítva lenne a kontingensek tájékoztatása, a kapcsolattartás a Nemzeti Hírszerző Részlegekkel (NIC). Ellenkező esetben e csatorna működésének áttételessé válása azzal a veszéllyel fenyegetne, hogy a hadműveleti területen lévő erők nem, vagy csak késve kapnák meg a szükséges tájékoztatást, ami negatívan befolyásolhatná a feladat-végrehajtást, szélsőséges esetben veszteségekhez vezethetne.

11. Változatlanul biztosítva lenne a közvetlen kapcsolat az információt felhasználó MH között, ugyanis ennek hiányában sérülne, s várhatóan felbomlana a hadászati – hadműveleti – harcászati felderítés jelenlegi egysége, illetve ezen belül a felderítési nemek összhangja. A gyakorlatban a missziók felderítő biztosítás csak áttételesen, eseti tárcaközi egyeztetések, megállapodások alapján

működni.

12. Az MH-nak nem kellene a jelenleginél erősebb (és számottevően nagyobb létszámú), hadműveleti- és harcászati felderítő képességet megteremtenie.

13. A véderőátadás nem kerülnének ki a jelenlegi egységes (katonai) információszerző rendszerből, így nem kellene számolnunk konkrét képességcsökkenéssel. Nem alakulna ki az a helyzet, hogy a polgári keretben működő hadászati felderítés erőinek kellene polgári fedőbeosztásokból, lényegesen kevésbé hatékony módszereket alkalmazva katonai információkat gyűjteni.

14. Nem jelentene gondot a jelenleg jól működő két és többoldalú együttműködés fenntartása. A már megvalósított védett automatizált információtovábbító, illetve – cserélő rendszerek továbbra is illeszkednének az új közös szervezet működési rendjébe, ami a képességek megőrzését jelentené. Ellenkező esetben azzal kellene számolnunk, hogy egy feladataiban és állományában „elpolgáriasodó” hírszerző szervezettől a katonai felderítő szervezetek elfordulnának /lásd a francia Külbiztonsági Főigazgatóság (DGSE) vagy a német Szövetséges Hírszerző Szolgálat (BND) esetét/, a jelenlegi meglévő jó kapcsolatok lazulnának, az információcsere nehézkessé válna. Ez szükségszerűen információvesztést eredményezne.

15. A NATO nem rendelkezik saját „felderítő/hírszerző” erővel, ezért a NATO stratégiai politikai-katonai döntéshozatali folyamatainak hatékony támogatása alapvetően az egyes tagállamok katonai felderítő szervezeteinek hozzájárulásától függ. A NATO-ban együttműködő szolgálatok struktúrája többnyire az alárendeltség (polgári, katonai) és nem a tevékenységi területek (hírszerzés, elhárítás) mentén alakult ki. A katonai hírszerzési/felderítési feladatokkal megbízott nemzetbiztonsági szolgálatok (mint hazánkban a KFH)

többszörre szervezetileg elkülönülve, általában a védelmi miniszter irányítása alatt működnek.

16. Továbbra is megoldott maradna a katonai hírszerzés képviselte a NATO és az EU felső szintű katonai hírszerző testületeiben (NATO Intelligence board – NIB, EU Intelligence Directors' Conclave – EU IDC) és szervezeteiben (International Military Staff Intelligence Divisions). Nem válna kérdésessé a katonai hírszerző összeköttetést biztosító szövetségi informatikai rendszerek (BICES, LOCE, SIGINT COINS, NOAS) működtethetősége. A NATO rádióelektronikai felderítéssel foglalkozó felsőszintű szervében (Advisory Committee on Signals Intelligence) a KFH nemzeti hatóságként működik a szövetség felé.

17. Megoldott lenne a NATO Egyesített Információk rendszerében kezelendő hírszerző dokumentumok kidolgozásában történő további hatékony részvétel, különös tekintettel az MC 161 jelű NATO Hadászati Hírszerző Értékelés (NSIE) kidolgozására, amely védelmi tervezés alapjául szolgáló értékelés. (A NISE fő kidolgozója az Egyesült Államok katonai hírszerzése, a KFH pedig harmadik éve társkidolgozó.)

18. A koalíciós együttműködés területén megemlítené, hogy az Egyesült Államok Központi Parancsnoksága vezető szerepet tölt be az Egyesült Államok által vezetett koalíciós műveletek irányításában, a transznacionális fenyegetések, azon belül is a terrorizmus elleni küzdelemben. A szervezet munkájában – katonai felderítő szervezetként – jelenleg a KFH is részt vesz, ennek folytathatóságát egy esetleges összevonás megkérdőjelezheti.

19. A rádióelektronikai felderítés (SIGINT) katonai feladatokat végrehajtó részét csak katonai szervezet alárendeltségében lehet hatékonyan működtetni. Polgári hírszerző szervezet alá rendelése akadályozná a katonai jellegű feladatok szakirányításának végrehajtását, az MH alárendeltségébe

integrálása esetén viszont nem tudna maradéktalanul eleget tenni a kormány döntés-előkészítését szolgáló információszerző feladatainak. Képességeinek esetleges megosztása ugyancsak információvesztéssel járna.

20. Ebben az esetben a SIGINT területen nem sérülne az egyedülálló katonai rádióelektronikai felderítő korai előrejelző, figyelmeztető funkció, valamint az erőoltalmazó (force protection) feladatok ellátása. Az információáramlás ugyanis nem lassulna, nem torzulna és megmaradna a katonai felderítési feladatok prioritása.

Kijelenthető, hogy a polgári és a katonai hírszerzés honvédelmi miniszter közvetlen irányítása alóli kivonása nem a hatékonyság növelését, hanem a katonai felderítő képességek gyengülését eredményezné, nem említve az ezzel járó igen magas költségeket. Mindez egy olyan nemzetközi biztonságpolitikai környezetben történne, amikor a katonai szövetségben tett vállalásunk alapján az MH expedíciós kötelezettsége növekszik, és a veszélyeztetett térségekben szolgáló katonák, alakulatok biztonságának garantálása, illetve feladataik eredményes végrehajtása céljából a katonai felderítés szükségessége mindinkább erősödik. Amennyiben azonban az összevonás mellett születne döntés, akkor az új szervezetet katonai jellegűként és a honvédelmi miniszter irányítása alá helyezve célszerű kialakítani és működtetni.